

Тернистий шлях до пенсійної реформи

Пенсійна реформа в Україні – нині серед найбільш дискусійних тем, які жваво обговорюються не лише на офіційному рівні, а й під час різних круглих столів, телеефірів, у друкованих та електронних засобах масової інформації, у трудових колективах... Одна з головних новацій – поступове збільшення пенсійного віку для жінок та реорганізація системи пенсійного забезпечення. З метою популяризації нової системи відбулися зустрічі керівництва держави з профспілковими лідерами та журналістським корпусом. Знайомимо читачів із кількома точками зору на майбутню реформу.

Профспілки не підтримали план уряду

Позицію профспілок на плани уряду щодо пенсійної реформи прокоментував перший заступник голови дорпрофсожу Львівської залізниці Іван СЕЛЬМЕНСЬКИЙ.

– Якщо коротко підсумувати враження від зустрічі профспілкових лідерів з Віце-прем'єр-міністром соціальної політики Сергієм Тігіпком, яка відбулася в Києві, то вони дуже суперечливі. Насамперед нас ознайомили із нагальними завданнями, які стоять перед урядом.

Перше з них – стабілізація пенсійних виплат. На переконання урядовців, головна проблема в тому, що в Україні йде неухильне зменшення співвідношення між працюючими та пенсіонерами в бік пенсіонерів. Один із методів наповнення Пенсійного фонду – детінізація заробітної плати.

Ось простий приклад: за даними уряду, середня зарплата працівників підприємств державної форми власності сьогодні перебуває в межах 2180 грн, а у приватному секторі в середньому всього 1800 грн. Зрозуміло, що зарплата у приватників не менша, ніж на державних підприємствах, але частина її виплачується "у конвертах", тобто без оподаткування та відрахувань до Пенсійного фонду. За приблизними підрахунками таким чином «губиться» майже 20 млрд грн.

Ще одне важливе питання – економічне зростання країни, без якого неможливе збільшення розміру пенсій. Для цього необхідно підняти економіку, зменшити відсотки банківських кредитів та збільшити пенсійний вік для жінок і чоловіків. Якщо всі попередні тези нам були цілком зрозумілі, то плани з підвищення планки пенсійного віку викликали найбільше занепокоєння профспілок, адже це суперечить Генеральній угоді.

Всі ми знаємо, що на 16 лютого заплановане обговорення проекту пенсійної реформи у Верховній Раді. Сергій Тігіпко прогнозує, що обговорення буде непростим, і швидше за все після обговорення проект закону буде відкликано на доопрацювання із урахуванням численних пропозицій профспілок. Йшлося й про те, що на даний час існує 28 законів, які регламентують призначення пенсій. Тому цілком логічно виглядає пропозиція змінити Закон про пенсійне забезпечення так, щоб у ньому були враховані всі категорії пенсіонерів.

У своєму виступі Віце-прем'єр-міністр Сергій Тігіпко зазначив, що уряд готовий до співпраці з профспілками. При цьому він підкреслює, що необхідна не лише реформа системи пенсійного забезпечення, а й самого Пенсійного фонду та Фонду зайнятості. Сьогодні вони мають чималий штат і дуже багато приміщень, за утримання яких сплачується значна орендна плата. Згадувалося й про те, що Фонд зайнятості має займатися не лише пошуком робочих місць, а й навчанням людей, які звільняються. Як не дивно, але й сьогодні в Україні є досить багато робочих місць, для обслуговування яких просто не вистачає спеціалістів. Насамперед це стосується сфери інформаційних технологій.

25 січня 2011 року президія дорпрофсожу Львівської залізниці ухвалила постанову "Про законопроект щодо реформування пенсійної системи". У документі зазначено: "Розглянувши проект Закону України "Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи" №7455 від 13.12.2010 р. відзначаємо, що зазначений законопроект внесено Кабінетом Міністрів України до Верховної Ради в порушення п. 6.3 Генеральної угоди, яким передбачено здійснення соціального діалогу у процесі розробки проектів законів у сфері соціальних відносин для досягнення узгоджених інтересів і позицій сторін, які її уклали".

Вказаний законопроект обговорений і не підтриманий спільним представницьким органом всеукраїнських профспілок і профоб'єднань. Профспілки виступають проти підвищення пенсійного віку для жінок – до 60 років і для чоловіків – до 62 років; збільшення тривалості страхового стажу для жінок – з 20 до 25 років та для чоловіків – з 30 до 35 років. Ми також не підтримуємо пропозицію щодо застосування при призначенні пенсії середньої зарплати в Україні за останні три роки, проведення перерахунку пенсій працюючим пенсіонерам лише із урахуванням стажу роботи після призначення пенсії і середньої зарплати в Україні, яка враховувалась при призначенні чи при попередньому перерахунку пенсії.

У своєму рішенні профспілки виходять з того, що не здійснено розмежування джерел фінансування пенсій різним категоріям працівників (28 категорій). Збільшується розрив між розмірами раніше призначених і новопризначених пенсій.

Профспілки пропонують уряду провести легалізацію та підвищення зарплати, що дозволить збільшити обсяги пенсійних внесків (тіньова зарплата сьогодні становить 50% від офіційної); збільшити фонд оплати праці через підвищення частки оплати праці в експлуатаційних витратах (за статистичними даними частка оплати праці в затратах виробництва продукції на 2009 р. становить 6,2%); розширити зайнятість громадян.

Радою профспілки залізничників і транспортних будівельників України рекомендовано провести громадське обговорення пенсійної реформи. І львівські залізничники активно долучилися до цього процесу.

"Ми підійшли до верхньої межі соціальних відрахувань..."

З виступу Віце-прем'єр-міністра – Міністра соціальної політики України Сергія ТІГІПКА перед журналістами регіональних видань.

– Можу чесно сказати, що серед тих завдань, які нам досі доводилося виконувати, пенсійна реформа – найскладніше. В Україні її супроводжують дуже важкі соціальні елементи. Вже завершено перший етап обговорення

реформи, пройшла зустріч із профспілками, і зараз ми готуємо зміни та доповнення до Закону, взяті із пропозицій під час наших зустрічей з представниками профспілок.

Хочу навести кілька цифр: за підсумками 2010 р. середня пенсія по Україні – 1149 грн. Рівень дуже низький, та, на жаль, і він є далеко не у всіх пенсіонерів. Сьогодні понад 2,8 млн осіб отримують пенсію менше 800 грн, а 4,1 млн мають пенсію менше 900 грн. В основному це люди дуже похилого віку, які виходили на заслужений відпочинок 15-20 років тому. Вони не можуть працювати і, за моїм переконанням, – власне ці люди – головний суб'єкт нашої пенсійної реформи.

Ще одна величезна проблема – дефіцит бюджету. У 2009 р. нам не вистачало

30 млрд грн до Пенсійного фонду. Ми сподівалися, що у 2010 р. зможемо вийти на дефіцит бюджету 26,6 млрд грн і переломити негативну тенденцію, та цього не сталося. Всі пенсії за 2010 р. сплачено повністю, уряд не має пенсійних боргів, проте дефіцит бюджету Пенсійного фонду склав уже 34,4 млрд грн.

Хочу наголосити, що прямим збільшенням податків та відрахувань у Пенсійний фонд проблему не вирішити. Сьогодні в Україні в середньому здійснюються відрахування в чотири соціальних фонди, у т.ч. й пенсійний, що складає 41,2%. Це приблизно на 5-6% вище, ніж у наших сусідів. Тобто ми підійшли до верхньої межі соціальних відрахувань. Спеціалісти попереджають, що при подальшому збільшенні соціальних відрахувань отримаємо тінізацію доходів, а це й так одна з найгостріших проблем нашої країни. Тому просто збільшити податки не можна. На проблему накладається й дуже важка демографічна ситуація. В Україні діє солідарна пенсійна система, тобто всі працюючі підтримують пенсіонерів своїми відрахуваннями. В Україні бюджет надходжень: 33% сплачує роботодавець і 2% – працівник. Жодних додаткових надходжень, окрім дотацій або позик з бюджету, фонд не має. Між тим, кількість людей, які вносять ці відчислення, з кожним роком зменшується.

У 2006 р. їх було 15,8 млн осіб, 2010 р. – вже 14,4 млн. Нескладний розрахунок показує, що сьогодні десять працюючих забезпечують 9,5 пенсіонерів. Всі дослідження науковців свідчать про подальші негативні тенденції. Населення України і надалі буде старішати, тому необхідно знайти відповіді по всій пенсійній підтримці. Треба зазначити, що проблема не унікальна, європейці все це вже проходили. Та ми повинні зрозуміти, як країни Європи справляються з такими негативними тенденціями та яких заходів там вживають.

В Україні склалася дуже важка ситуація із виходом на пенсію чоловіків та жінок. Сьогодні жінки виходять на заслужений відпочинок на п'ять років раніше за чоловіків. Через це вони досягають нижчих службових позицій у порівнянні з чоловіками, часто і трудовий стаж у них менший. Відповідно й пенсія значно нижча. Наприклад, у чоловіків середня пенсія на кінець 2010 р. становила 1327 грн, у жінок цей показник був на рівні 872 грн.

Хочу наголосити й на тому, що Україна має досить високе співвідношення Пенсійного фонду до ВВП. Це приблизно 18% навантаження на підприємств для відрахувань у Пенсійний фонд. Якщо взяти аналогічні показники наших сусідів, то в Румунії – менше 7%, у Білорусі, Туреччині – приблизно 10% ВВП. Це теж свідчить про велике навантаження на українську економіку. Тому висновок однозначний – альтернативи пенсійній реформі в Україні нема.

Треба чесно сказати, що за 19 років у попередніх урядів практично не доходили руки до цього питання. Якщо щось і починали, то обмежувалися популістськими заходами, які набували найбільшого розмаху в моменти виборів, але економічні реформи так і не були здійснені. Ринкова економіка за таких умов ніколи не дасть результатів, доки ми не втілимо в життя комплекс рішень.

На першому етапі є три найбільш важливі позиції для створення умов економічного зростання. По перше – збалансування бюджету (за три роки ми збільшили борг з 12% до 41% по відношенню до ВВП), далі так жити просто неможливо. Крайня межа для України – 60%. Ми повинні навчитися жити на стільки, скільки зібрано державою податків.

Говорячи про пенсійну реформу, слід зазначити, що вона ніяк не стосується пенсіонерів, яким уже призначені пенсії і тих, кому її зараз призначають. Нові правила вступають у дію лише після прийняття їх парламентом, затвердження президентом та їх опублікування.

Нам часто ставлять запитання про відміну максимальних пенсій для певних категорій громадян. Наголошую ще раз, що згідно 22 статті Конституції України ми не маємо права

цього робити, бо такі пенсії були призначені раніше. Ми маємо право лише не індексувати їх до рівня інфляції. Сьогодні пенсію в понад 10 тис грн в Україні отримує 3,8 тис. осіб. 800 з них – Герої України та Радянського Союзу.

Всі рішення, пов'язані з пенсійною реформою ми намагаємося впроваджувати поступово. Якщо йдеться про збільшення пенсійного віку для жінок, то щорічно він підвищуватиметься на півроку впродовж 10 років. Для тих, хто служить в армії, міліції, органах безпеки, пенсійний вік збільшується на 5 років: по 1 року впродовж п'яти років. Якщо говорити про збільшення пенсійного віку для чоловіків-службовців, то це планується вводити з 2013 р., на два роки до 62 річного віку.

Тепер про питання соціальної справедливості. Поки що ми поставили планку максимальної пенсії у 12 мінімальних пенсій. Щодо державних службовців та 10 категорій, які прирівнюються до них – раніше їхня пенсія дорівнювала 90% від окладу, тепер буде 80%. Те ж саме стосується військових.

Всі працюючі пенсіонери, включаючи військових, будуть отримувати повну пенсію, за винятком державних службовців та категорій, які прирівнюються до них. Ці люди будуть отримувати так звану робочу пенсію, яка буде призначатися за загальним принципом. З того часу, як вони припинять роботу, їм буде нараховуватися пенсія державного службовця.

Окремо хочу зупинитися на деяких нюансах виходу на пенсію жінок. Якщо жінка виходить на пенсію на півроку пізніше, ніж у 55, вона буде отримувати додатково 2,5% пенсії. І так за кожні півроку аж до досягнення 25% надбавки до свого пенсійного забезпечення.

Наступне питання, яке буде обов'язково вирішуватися після проведення пенсійної реформи, – соціальні пільги. Сьогодні ми маємо аж 156 різних соціальних пільг, соціальних виплат, допомоги і таке інше. У цьому році уряду не вистачає 160 млрд грн для проведення всіх виплат із соціальних пільг. Для порівняння можу сказати, що вони дорівнюють чотирьом бюджетам охорони здоров'я. Та найстрашніше те, що лише 23% соціальних пільг та виплат потрапляє у малозабезпечені сім'ї. Між тим, весь світ сьогодні не роздає пільги категоріям, як це робиться в Україні. Не може такого бути, щоб всі "чорнобильці" отримували пільги, бо серед них є дійсно бідні люди, а є доволі забезпечені. Зрозуміло, що забезпечені люди не повинні отримувати такі пільги, бо мають змогу себе утримувати і жити пристойно.

Майбутнє – за недержавними Пенсійними фондами

Заступник Міністра соціальної політики України Костянтин ВАЩЕНКО:

– Створення корпоративних Пенсійних фондів – розповсюджена світова практика. Схема тут досить проста – є підприємство-роботодавець, яке зацікавлене в тому, щоб з одного боку тримати людей, а з іншого відрахувати кошти

не у якийсь абстрактний спільний державний котел, а у власний Пенсійний фонд. При цьому не має значення, до якої форми власності належить підприємство, воно може бути і державним. Образно кажучи, це така ж процедура, як створення профспілки. Тобто по суті створюється окрема структура – корпоративний Пенсійний фонд, і тоді всі відрахування працівників, які раніше призначалися державі, скеровуються у цей фонд. Але і пенсію працівник тоді отримує за рахунок свого роботодавця. Загалом – це дуже цікава система. До речі, корпоративний Пенсійний фонд уже створено у Національному банку України. Знаю, що перші кроки зробила в цьому напрямку і Укрзалізниця.

Підготував Олександр ГЕРШУНЕНКО